

СОЦІОЛОГІЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Наук. кореспондент Інституту АПН України, директор КФМАУП
Назаренко І. Є.

Соціологічна освіта в Україні — це порівняно нова галузь вищої професійної освіти як соціального інституту. Метою соціологічної освіти є створення, оновлення та поширення соціологічних знань і підготовка кваліфікованих фахівців. Тривалий період соціологічна освіта в Україні відсутня через ідеологічні причини і лише в 80-х роках створюються перші кафедри соціології. А тому соціологія не багата досвідом такої системи підготовки фахівців, як історики, економісти, філософи та юристи. Але це не означає, що потреба суспільства у них менша, чи менш важливіша. Адже соціологія є і фундаментальною наукою, покликаною формувати світоглядну, методологічну та ідеологічну культуру людей. Соціологія є і прикладною наукою, покликаною давати конкретне наукове знання про суспільство, суспільні відносини, становище масової свідомості та суспільних настроїв.

В сучасних умовах соціологічна освіта України має певну мережу навчальних та науково-дослідних закладів, що здійснюють соціальну політику держави в системі науки та освіти. Соціологів, готують в шести державних університетах, що мають соціологічні факультети або відділення на інших факультетах — Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Міжрегіональна Академія управління персоналом, Харківський, Дніпропетровський, Львівський, Одеський та Волинський державні університети. Є спеціалізація з соціології у Військовому гуманітарному інституті, Києво-Могилянській академії, в Київському інституті культури, Харківському державному педагогічному університеті та ін. Підготовку з соціологічних знань (переважно прикладних соціологічних предметів) розпочали деякі відомчі та комерційні приватні навчальні заклади. Є випадки створення соціологічних підрозділів у вищих технічних надільних закладах. Підготовку спеціалістів вищої кваліфікації через аспірантуру та докторантуру здійснюють Київський, Харківський університети та інститут соціології Національної Академії наук України та Міжрегіональна Академія управління персоналом. На початку 90-х років Міністерство освіти надало соціології статус базового навчального предмету в

державних закладах освіти. Поліпшення соціологічної освіти в навчальних закладах України вимагає розв'язання двох основних проблем: проблеми адекватного змісту сучасної соціології викладання її в непрофільних закладах освіти та проблеми якісної на рівні сучасних вимог підготовки фахівців з соціології.

Перша проблема. Соціологія викладається в навчальних закладах поряд з філософією, політологією, економікою, історією та деякими іншими гуманітарними науками і здебільшого серед них зв'язана з емпіричними дослідженнями соціального життя суспільства. Тим часом вирішення важливого завдання у навчальних закладах гальмується рядом організаційних, теоретичних та методичних причин. Державні нормативні документи на викладання соціології в непрофільних вищих навчальних закладах відводять один кредит часу (54 г.). Проте навіть ці обмежені години в реальній практиці, як правило, зменшуються. До того ж навчальні курси за змістом дуже нерівноцінні і неоптимальні, не враховують специфіки вищого навчального закладу та рівні: одна з них та, що в більшості вищих навчальних закладів викладають соціологію перекваліфіканти.

Соціологія як суспільствознавчий науковий предмет ще не замінила у закладах освіти історичний матеріалізм з точки зору формування наукового світогляду, всебічності і повноти розкриття суспільства та законів його розвитку, аналізу сучасного стану України, хоч має всі підстави. А тому постанову Міністерства освіти України про обов'язкове викладання соціології варто доповнити вказівками про канонічне викладання її змісту через призму національної ідеї та світоглядного потенціалу. Ясна річ, у сучасних навчальних програмах має знайти місце історико-соціологічна тематика.

Друга проблема. Якість фахової підготовки соціологів. Досі навчальні заклади готували лише викладачів соціології. Перехід на ступеневу підготовку соціологів лише почався. Навчальні плани складені, щоб студент після навчання та успішної атестації міг отримати атестат про закінчення базової вищої освіти — атестат бакалавра. Після п'ятого року навчання, захисту дипломної роботи і складання державних іспитів випускник, як і раніше, одержує диплом про вищу освіту з присвоєнням, кваліфікації спеціаліста. Принциповим тут є положення, що навчальний процес має відрізнитись не тільки організацією, але й змістом навчання, впровадженням прогресивних навчальних технологій, ефективних форм і методів організації самостійної роботи та контролю знань, умінь і навичок науково-дослідної роботи студентів. Освітньо-професійна програма підготовки

спеціаліста передбачає крім нормативних гуманітарних, фундаментальних, соціально-економічних та спеціальних дисциплін вивчення близько 20 спецкурсів та курсів вільного вибору. Спеціалістами вивчається близько 80 навчальних курсів загальним обсягом понад 8 тис. годин. Кожний навчальний заклад, звичайно, має свої особливості і свій потенціал. Сукупність програм окремих навчальних курсів складає п'ять основних блоків приблизно по 300 годин кожний. Це — історія соціології, теорія соціології, методологія та методи соціологічних досліджень, галузеві соціологічні теорії та спеціальні курси. Останні два блоки навчальних курсів для вивчення бакалаврами дещо скорочені, не передбачають предметів вільного вибору студентом. Відривняється і зміст практики.

Висновок: Соціологія вивчає освіту як соціокультурний інститут, його розвиток, функціонування, структуру, способи організації, динаміку соціальної структури сфери освіти, її взаємодії іншими соціальними та суспільними інститутами і сферу життя людини. Об'єкт соціології освіти — це сфера освіти, є саме те соціальне середовище, де розгортається функціонування процесів освіти, де діють певні суб'єкти у формі різноманітних навчальних занять з відповідною системою взаємодії людей.

Соціологічна освіта в Україні — це порівняно нова галузь вищої професійної освіти як соціального інституту. Метою соціологічної освіти є створення, оновлення та поширення соціологічних знань і підготовка кваліфікованих фахівців. Поліпшення соціологічної освіти в навчальних закладах України вимагає розв'язання двох основних проблем: проблеми адекватного змісту сучасної соціології; викладання її в непрофільних закладах освіти та проблеми якісної на рівні сучасних вимог підготовки фахівців з соціології.

РОЛЬ ГЕНОТИПУ ТА ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У РОЗВИТКУ ОРГАНІЗМУ

Учитель Радчук Л.І., учениця Огієнко У.П., Конотопська гімназія

Сукупність спадкових факторів організму (генів, хромосом, мітохондрій, пластид) називають генотипом.

Сукупність усіх ознак і властивостей організму, які є результатом взаємодії генотипу із зовнішнім середовищем, називають фенотипом. Ось чому організми з однаковим генотипом